

Po stopách židovské kultury

Trasa výpravy vede po Žižkově s tím, že výchozím a závěrečným bodem je Žerotínova 35 a středem výpravy je návštěva židovského hřbitova v Mahlerových sadech. Důležité je také stanoviště u Stolpersteine a nějaké místo, kde je nějaký kus zdi/stěny evokující židovskou Zeď nářků (mapka trasy je v příloze č. 1). Výprava tedy může probíhat i v jiné lokalitě, pro komplexnost celé akce je ale vhodné najít místo, kde budou výše zmíněné prvky (Stolpersteine, židovský hřbitov, stará zeď, nějaký vnitřní prostor, kde lze vytvořit úplnou tmu).

Pro koho: děti od 7 do 11 let

Časová náročnost: 4–5 hodin

Personální náročnost: podle velikosti skupiny, minimálně 2 lidé

Potřebné materiály:

- geometrické tvary vystřižené z kartonu
- 4 kyblíky (nebo 2 kyblíky a 2 mísy), 2 lžice, 2 kalíšky, láhev s vodou
- menóra, „štóla“ svícen, adventní svícen
- papíry a tužky na kreslení
- 2 košíčky s potravinami (plyšové z IKEA nebo plastové, případně zalaminované obrázky)
- svítečky papíru a tužky
- vápno/sádra na nasypání kruhů, macesy na odměnu
- modelovací hmota, folie na stoly
- židovská hudba z reproduktoru (tanec Horah i další)
- různé fotky s židovskými synagogami, se Zdí nářků apod.
- tabulka s převodem abecedy (závěrečná šifra na shalom)

Úvodem:

- **seznámení se navzájem, hry na zapamatování jmen a tzv. ledolamky**
- **společné nastavení pravidel, která budeme během dne dodržovat**
- **nástin harmonogramu**

Tipy na konkrétní „ledolamky“, tipy týkající se části nastavení pravidel a představení harmonogramu jsou uvedeny v samostatných pracovních listech.

Začátek

Zatímco probíhá seznamování se a nějaké úvodní hry (ledolamky), tak se najednou u skupiny objeví pošťák nebo prostě kolemjdoucí, který dětem předá dopis od rabiho (příloha 2). Může to uvést slovy v duchu: „Vy jste ty děti, co přišly na výpravu po stopách židovské kultury? Mám tady pro vás dopis.“

Stanoviště č. 1

Davidova hvězda – na rohu Jeseniovy a náměstí Komenského

, ... ' ”

V ulici jsou dopravní značky různých tvarů – kruh, trojúhelník, čtverec. Lektorující vyzve děti, aby se podívaly kolem sebe, našly dopravní značky a řekly, v jakém tvaru jsou. Co třeba ta stopka? Je to čtverec?

Nejnámějším židovským symbolem je Davidova hvězda. Skládá se z geometrických tvarů. Z jakých? Dokážete si vybrat ten správný?

Až hvězdu složíte dohromady, zamyslete se nad tím, kolik prostorů tam vznikne. Pojďme si to společně spočítat. Vidíte jich sedm?

Co může tato sedmička znamenat?

a) sedm divů světa   b) sedm dní v týdnu   c) sedm statečných samurajů

> ~ , ° * “ ”

Stanoviště č. 2

Mikve – na rohu ulic Rokycanovy a Prokopovy nebo na Havlíčkově náměstí

Mikve je tradiční židovská lázeň. Je tvořena nádrží s přírodní vodou a slouží k rituálnímu očišťování lidí nebo věcí. Mikve by měla být dost hluboká, aby umožnila dospělému člověku úplně se ponořit. Jak často a při jaké příležitosti lidé mikve využívají? To je různé. Mikve může sloužit například pro rituální očištění před začátkem šabaty nebo po porodu.

Lektorující rozdělí účastníky do dvou skupin, které pak budou soutěžit. Cílem je co nejrychleji naplnit lázeň tak, že účastníci jeden po druhém postupně přenášejí vodu z kýble do jiné nádoby po malých kalíšcích nebo polévkovou lžící.

Stanoviště č. 3

Tradiční židovský svícen menóra – Havlíčkově náměstí na trávě

Lektorující vyndá židovskou menóru, adventní svícen a obloukový svícen „štólu“ a zeptá se dětí, který z těchto svícňů patří do židovské kultury a kam patří ty ostatní.

Menóra může mít buď 7, nebo 9 ramen. Sedm ramen na svícnu představuje 7 dní stvoření světa. Svíčky na devítiramenném svícnu zapalují židé během svátku světla, chanuky. Tento svátek se slaví ke konci prosince a trvá 8 dní. Každý večer je zapáleno vždy o jednu svíčku více než den předchozí – první večer jedna svíčka, druhý večer dvě svíčky a tak dále, až jich poslední večer hoří všech osm. A co ta devátá, osamocená svíčka?

Stanoviště č. 4

Židovský hřbitov – Mahlerovy sady

,...’”

Na hřbitově se dá objednat exkurze s průvodcem, ale stačí, když si lektorující připraví pár základních dat o místě a především zaměří pozornost účastníků na symboly na náhrobcích, kamínky na hrobech apod. (Žižkovský židovský hřbitov sloužil k pohřbívání zemřelých od roku 1787, kdy přestal být používán Starý židovský hřbitov v Praze-Josefově, do konce 19. století. Pohřebiště bylo původně i na místě, kde nyní stojí vysílač.)

Před vchodem na hřbitov – lektorující zadá úkoly: *Všimněte si, jak vypadají hroby na tomto hřbitově a co na nich můžeme najít. Na některých hrobech něco leží. Co? Projděme společně hřbitovem a vy si také můžete všimnout, že na některých hrobech jsou nějaké znaky. Můžete je zakreslit na papír?*

Po návštěvě hřbitova – před vraty:

Historické židovské náhrobky jsou nápadné používanými symboly a výzdobou. Bývají to nejčastěji symboly potomků jednotlivých starožidovských rodů (žehnající ruce, konvice s mísou), Davidova hvězda nebo koruna, dále znamení symbolizující zaměstnání zemřelého (např. nůžky, lékařská pinzeta, kniha) nebo podoby zvířat symbolizující jeho jméno (např. lev, jelen, ryba, ptáci). Židé pokládají na hroby kamínky na znamení toho, že se za zemřelého modlí.

Stanoviště č. 5

Stolpersteine – Ondříčkova 20 a 30

, ~ - , ° * “ ”

Po návštěvě hřbitova si lektorující může udělat oslí můstek od historické izolace židovských ghatt přes holocaust ke Stolpersteine.

Návodná může být jednoduchá hra pro navození tématu:

Rozdělení dětí na skupiny podle nějakých společných znaků (vnějších – vlasy, oči, výška) nebo zájmů (vpravo si stoupnou ti, co mají rádi pizzu, a vlevo ti, co preferují špagety) a pak se řekne, že skupina X (ti, co mají černé oči, nebo ti, co mají rádi pizzu) má dovoleno tady být s námi a skupina Z ne. Tím se může podnítit diskuze o tom, jak lidé mohou vyloučit nějakou skupinu ze společnosti na základě příslušnosti k nějakému etnickému seskupení.

*Židé byli v historii často pronásledováni. Jak jste už asi slyšeli, za druhé světové války byli židé systematicky zabíjeni, zemřelo jich kolem 6 milionů. V Praze, podobně jako v dalších evropských městech, můžete někdy při pohledu na chodník spatřit takzvané **kameny zmizelých**. Připomínají osudy lidí, kteří byli za druhé světové války zavražděni v koncentračních táborech, vyhnáni ze svých domovů nebo dohnáni k sebevraždě. Ve velké většině případů se jednalo právě o osoby židovského původu. Kameny se nacházejí před posledním místem pobytu obětí.*

Poté se účastníkům předají koordináty – přesná adresa nebo GPS Stolpersteine a oni musí kameny před domem najít. Lektorující vybídne účastníky k malému rituálu – omytí kamene a třeba zapálení malé čajové svíčky vedle.

Stanoviště č. 6

Košer – Žižkovo náměstí na travě

Lektorující vysvětlí účastníkům, co znamená košer, a předloží text s vyjmenováním některých (ne)košer potravin. Jinou variantou může být nějaké schéma, na němž bude zobrazeno/napsáno, co židé jíst smí a co ne.

*Víte, co znamená, když někdo řekne „je to **košer**“? Košer je hebrejské slovo a znamená to „správné“ nebo také „v pořádku“. Košer potraviny jsou potraviny, které by měli židé správně jíst podle židovské Bible. Třeba takového jelena, krávu nebo zebra si k obědu uvařit můžou, protože se jedná o sudokopytníky. Kuřata, kachny a husy jsou také v pořádku, ale pozor na orla nebo na pštrosa! Záleží ale také na způsobu přípravy nebo kombinaci jídel. Nikdy by například nemělo dojít k míchání masa a mléčných výrobků.*

Následně se děti rozdělí na 2 skupiny. Každá skupinka dostane košík plný různých potravin (hraček nebo zalaminovaných kartiček s obrázky). Zadání je: Která skupinka rychleji oddělí košer potraviny od těch, co v jídelníčku židů nemají co dělat?

Stanoviště č. 7

Zed' nářků a svitky s přáním – Parukářka po schodech a vpravo zídka pod stromy

Znáte nějaké stavby související s židovskou vírou nebo kulturou? Víte, jak se nazývají židovské modlitebny, tedy stavby, kde se židé společně modlí? Na obrázku je ta nejznámější pražská, víte, jak se jmenuje?

*Jedním z úplně nejposvátnějších míst je pro židy **Zed' nářků** v Jeruzalémě. Název připomíná smutek židů nad zničením jeruzalémského chrámu římským vojskem v roce 70 našeho letopočtu. Po tomto ničení zůstala stát právě tato zed'. Ke zdi přichází mnoho (nejen židovských) poutníků z celého světa, aby zde vyslovili své modlitby. To bývá mnohdy provázeno zvykem, při kterém je modlitba napsaná na papírovém lístku vsunuta mezi kameny zdi.*

Lektorující vyzve účastníky, aby na sviteček papíru napsali své nejtajnější přání a svitek strčili do otvoru ve zdi.

Stanoviště č. 8

Pesach – park Parukářka nad zdí na travě

Pesach je jedním z nejdůležitějších židovských svátků. Přezdívá se mu „svátek jara“, „čas svobody“ nebo také „svátek nekvašených chlebě“. A proč? Slaví se na jaře a připomíná osvobození z otroctví a cestu ke svobodě, o níž je vyprávěno v Bibli. Tato cesta prý byla tak rychlá, že židům nestačilo vykynout těsto připravené k pečení chleba. Upekli proto chléb z těsta nevykvašeného – takzvané macesy.

Hra A: V travě se vápnem nakreslí kroužky představující ostrůvky v moři. Plocha by měla být minimálně 10 m dlouhá a 2 m široká. Děti mají za úkol se co nejrychleji dostat z bodu A do bodu B jedno po druhém tak, aby ani jednou nešláply mimo ostrůvek v moři. (Lze stopovat čas a po prvním pokusu říct, že to bylo pomalé, že by se měly vejít to kratšího času, nebo lze rozdělit děti na skupiny a udělat z toho soutěž.)

Hra B: Účastníci se rozdělí do párů a chytanou se za ruce. Páry se musí postavit co nejtěsněji za sebou s rukama úplně nahoře. Úkolem skupiny je se co nejrychleji dostat z bodu A do bodu B. Jeden po druhém musí proběhnout zezadu dopředu bránou z rukou. Poslední pár se pustí a nejprve jeden proběhne bránou, poté druhý a potom si stoupnou před první pár a chytanou se opět za ruce. Takto postupně proběhnou všechny páry a pokračuje to až do té chvíle, kdy se „hlava“ (přední část) skupiny dotkne bodu B. Tunel/brána rukou evokuje úzký průchod mořem, kterým se židé dostali na svobodu.

Stanoviště č. 9

Horah – náměstí Barikád před METOU

Lektorující vyzve účastníky k vytvoření kruhu. Pochválí všechny za splnění spousty úkolů, pozorné naslouchání atd.

Hurá! Je čas tancovat! Horah je tradiční židovský tanec, lidé jej tancují na svatbách nebo při jiných radostných oslavách. Tempo je na vás, tak si stoupněte hezky do kruhu, pravou ruku dejte dlaní nahoru, levou ruku dlaní dolů a jdeme na to! ([Hava nagila](#))

Stanoviště č. 10

Zpět na začátek výpravy

Ve vnitřních prostorách, někde, kde lze vytvořit úplnou tmou.

Lektorující s účastníky dorazí ke dveřím METY, na nichž visí nějaký dopis. Ukáže se, že je to dopis od rabiho Löwa, který je zve dovnitř. Před tím, než mohou vstoupit, potřebují vyluštit šifru, aby pak měli co vhodit golemovi do hlavy. (Jakákoliv jednoduchá šifra, z níž by účastníci vyluštili slovo SHALOM – může to být přepis dle písmen hebrejské abecedy.)

